

Література:

1. Михайленко, В. С. Основи біодизайну: навч. посібник / В. С. Михайленко, О. В. Кащенко. – Київ: Каравела, 2011. – 224 с.
2. Кащенко О.В. Формоутворення в дизайні та архітектурі на основі моделювання біопрототипів: дис. д-ра техн. наук ... 05.01.03. Київ: КНУБА, 2013. 328 с.
3. Кривенко О.В. Структурно-функціональне моделювання біокліматичних висотних будівель: дис. ... доктора техн. наук 05.01.03. Технічна естетика. Київ: КНУБА, 2021. 385 с.
4. Грабченко А.І., Федорович В.О., Гаращенко Я.М. Методи наукових досліджень: Навч. посібник. – Х.: НТУ «ХПУ», 2009. – 142 с.
5. Чупріна Н.В. (2017). Сучасні технології дизайн-діяльності: навч. посіб. / Н.В. Чупріна, Т.В. Струмінська. – К.: КНУТД, 2017. – 416 с.
6. Bionic Architecture. URL: <https://www.faezehtaba.com/page3.html/> (дата звернення: 21.04.2024).

DOI <https://doi.org/10.36059/978-966-397-390-6-50>

АКТУАЛЬНІСТЬ РОЗВИТКУ ЕТНОКОНТЕНТУ В ДИЗАЙН-ОСВІТІ УКРАЇНИ: ТЕОРЕТИКО-МЕТОДОЛОГІЧНИЙ АСПЕКТ

Павлунь В. Р.

*старший викладач циклової комісії дизайну
Рівненський економіко-технологічний фаховий коледж
м. Рівне, Україна*

Розвиток дизайн-освіти в Україні передбачає як інтеграцію світового досвіду, так й апробацію національної моделі з урахуванням особливостей українського менталітету, світобачення, ціннісно-естетичних пріоритетів споживачів. З огляду на художню природу дизайнерської діяльності, національно-ідентифікуючим чинником дизайн-освіти вважаємо актуалізацію світоглядно-художнього потенціалу традиційної української культури у її регіональній різноманітності та діалозі з сучасним культурним контекстом.

Теоретико-методологічне обґрунтування актуальності розширення етноконтенту дизайн-освіти в Україні спонукає до конкретизації дефініції вихідного поняття. Так, за визначенням О. Фурси, дизайн-освіта – це поєднання професійної освіти і дизайну, «складна, відкрита, нелінійна, адаптивна, саморозвивальна система взаємопов'язаних елементів, якій властива динамічність у розвитку й функціонуванні, збереження національних традицій, художньо-естетична, психолого-педагогічна та економічна детермінованість» [7, с. 10, 14, 16, 25–26].

Згідно з твердженням В. Титаренко, дизайн-освіта – це «цілеспрямована художньо-проектна діяльність, що поєднує професійні та наукові знання на основі розуміння проблем людського життя» і «виконує художньо-комунікативну функцію» [6, с. 288].

Отже, розгляд дизайн-освіти як системи спонукає до обґрунтування актуальності розширення її етноконтенту як в діахронічному, так і синхронічному функціональних вимірах. Згідно першого, актуальність розвитку етнокультурного наповнення умотивується спадкоємністю традицій, сформованих у межах майстерень і художньо-промислових шкіл наприкінці XIX – у першій третині XX ст. Так, співпраця професійних митців і народних майстрів характеризувала діяльність майстерень А. Семигратової та Є. Прибильської у селі Скопці, княгині Н. Яшвіль у селі Сунки (Полтавська губернія), Н. Давидової у селі Вербівка (Київська губернія) [2, с. 112–116; 9, с. 151], Харківської [4, с. 87–88], Кам'янець-Подільської художньо-промислових шкіл [9, с. 150], Межигірського керамічного технікуму (1923–1930), навчально-ткацьких майстерень у Дігтярах (нині Чернігівська обл.) [4, с. 93–95]. Чільне місце звернення до традицій української народної культури посіло в діяльності деревообробних, різьбярських, гончарних, килимарських, ткацьких шкіл в Галичині [9, с. 155–156]. Актуалізацією традицій «народної ноші» у виготовленні сучасного міського вбрання позначена діяльність середньої школи сестер Василянок у Львові, де oprіч оволодіння кравецьким ремеслом вивчали етнографію та історію народного строю. Провідна роль в інтеграції форм, конструкції, декору народного костюма у посвящений сучасний одяг належала промисловій школі кооперативу львівського жіноцтва «Труд» і жіночому промислому кооперативу «Українське Народне Мистецтво», що діяв у 1922–1939 рр. [5, с. 8–9]. Утвердженню етнокультурних пріоритетів художньо-промислової освіти сприяла Художньо-промислова школа у Львові [9, с. 155].

Окрім тягlosti національних дизайнерських освітніх традицій, обґрунтуванням з позицій системно-синергетичного підходу доцільності розширення етноконтенту дизайн-освіти в Україні є необхідність урівноваження інтеграційних і диференційних процесів, традицій і новацій у поступальному розвитку складноорганізованих соціокультурних систем.

У «зовнішньому функціонуванні» українських дизайну і дизайн-освіти звернення до етнокультурної спадщини сприяє їх самовизначенню у світовому культурному просторі, важливому в добу глобалізації та агресивної експансії маскультурних зразків. Так, варто погодитись із В. Даниленком, що «дизайн має двоїсту природу з огляду на об'єднано-роз'єднано-роз'єднано-роз'єднано процеси, що відбуваються у світі: з одного боку, він сприймає від навколишнього світу інтеграційні, міжнародні віяння та, модифікуючи їх, віддає у тому ж інтернаціональному вигляді. З іншого боку, дизайн намагається творити й у річищі пошуків власної ідентичності

окремих націй, відтворюючи у своєму продукті унікальність» [1, с. 26–27]. Принагідно відзначимо, що етнокультурна орієнтованість є ознакою зрілості освітньої системи, утвердження національної самобутності на ґрунті засвоєння світового досвіду.

Розширення етноконтенту дизайн-освіти знаходить обґрунтування у розумінні традиції як відкритої динамічної системи, здатної до продукування нових культурних форм [10, р. 37].

У формуванні етноорієнтованої моделі дизайн-освіти апелюємо до положень теорії культурного діалогізму, згідно якої вищими формами осягнення етнокультурної спадщини є *діалог*, в якому «художник (суб'єкт) ставиться до традиції як до рівноправного суб'єкту» і «*перевтілення*», що дозволяє «будувати нові <...> моделі», зберігаючи зв'язок із етнокультурою «на рівні емоційного та інтелектуального відлуння» [3, с. 20, 22–23]. Переконані, що найбільш ефективною формою актуалізації етнотрадицій в дизайн-освіті є їхнє осмислення як ресурсного комплексу в єдності духовно-світоглядних, знаково-символічних, формальних складників.

Зважаючи на видову специфіку дизайну, диференціюємо кілька рівнів інтеграції етнокультурного досвіду у сучасний дизайн-освітній контент:

- осягнення етнокультури в її різноманітних проявах (обрядовості, звичаєвості, фольклорі, народній архітектурі, декоративно-ужитковому мистецтві) та формування світоглядно-ціннісної орієнтованості студентів на національно-маркований, «людиновимірний», «художньо насичений дизайн» [8, с. 47];

- актуалізація семіосфери, архетипів, символів етнокультури в системі сучасних візуальних кодів, згідно сучасних технічних вимог;

- адаптивне застосування народномистецьких принципів формоутворення і стилізації, творче осмислення народномистецьких композиційних схем;

- актуалізація і творча інтерпретація національної орнаментики;

- творче осмислення народномистецької колористики;

- застосування характерних для народного мистецтва матеріалів, фактур, текстур;

- розробка графем кириличних шрифтів;

- творче осмислення традицій національного українського костюма в дизайні сучасного одягу;

- інтеграція етномаркованих елементів в сучасне предметно-просторове середовище.

Література:

1. Даниленко В.Я. Дизайн України у світовому контексті художньо-проектної культури ХХ ст. (національний та глобалізаційний аспекти): дис. ... докт. мистецтвознавства: 05.01.03 – технічна естетика. Львів: ЛНАМ, 2006. 375 с.

2. Кара-Васильєва Т. Формування дизайну в Україні художниками авангарду. *Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: зб. наук. пр.* / Інститут проблем сучасного мистецтва, НАМ України ; за заг. ред. М. І. Яковлева. Київ: Фенікс, 2012. С. 111–121.

3. Петрова О. Функціонування етнохудожньої традиції в професійному образотворчому мистецтві (на матеріалі національних шкіл 60–80 років): автореф. дис. ... д-ра філос. наук. Київ: НАН України ; Інститут філософії, 1993. 39 с.

4. Соколюк Л. Шляхи становлення українського дизайну. *Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: зб. наук. пр.* / Інститут проблем сучасного мистецтва, НАМ України ; за заг. ред. М. І. Яковлева. Київ: Фенікс, 2012. С. 84–110.

5. Стефанишин Л. Взаємодія професійної освіти і народного мистецтва в практиці моделювання одягу та ручних робіт українців Східної Галичини першої третини ХХ ст. *Вісник Прикарпатського університету: наук. журнал.* Івано-Франківськ, 2008. Сер.: Мистецтвознавство. Вип. 14. С. 6–11.

6. Титаренко В. П. Розвиток дизайн-освіти у вищих навчальних закладах України. *Наукові записки.* Серія: педагогіка. 2016. № 2. С. 287–290.

7. Фурса О. О. Тенденції розвитку дизайн-освіти в Україні (друга половина ХХ – початок ХХІ століття): дис. ... д-ра пед. наук: 13.00.01, Житомир: держ. ун-т ім. Івана Франка. Житомир, 2014. 400 с.

8. Цідило І. Етно-дизайн у формуванні інформаційно-графічної культури майбутнього дизайнера. *Наукові записки Тернопільського національного педагогічного університету імені Володимира Гнатюка.* Серія: Педагогіка. 2013. № 4. С. 44–50.

9. Шмагало Р. Історичний розвиток, структурування та методологія дизайн-освіти в Україні кінця ХІХ – середини ХХ ст. *Нариси з історії українського дизайну ХХ століття: зб. наук. пр.* / Інститут проблем сучасного мистецтва, НАМ України ; за заг. ред. М. І. Яковлева. Київ: Фенікс, 2012. С. 132–171.

10. Pye L. *Politics, Personality, and National Building.* New Haven and London, 1962. 568 p.